

DERLEYENDEN MEKTUP*

Üniversite araştırma ve eğitim etkinliğinin birlikte gelişip birbirlerini besledikleri bir yerdir; yalnızca aynı alanda çalışanların değil, farklı alanlarda çalışanların, yetkinler ile eğitim görenlerin iletişim ve paylaşım içinde olmaları gereken bir ortamdır. Öncelikle üniversite ilişkilerden oluşan bir kurumdur yoksa yalnızca yapılardan değil. Bireysel yaratıcılık ve sabır, çalışma ve kararlılık önemli olmakla birlikte, daha da önemlisi bütün bunların beslendiği ve filizlendiği akademik ortamın inşa edilmesidir. Bu açıdan, ulusal akademik-bilimsel dergicilik, hakem değerlendirme süreçleriyle, Yazı Kurulu etkinlikleriyle ve yazıların yayına dönüştürülmesi sürecindeki emek ve çabalarla akademik ortamın inşa edilmesinin önemli bileşenlerinden biridir.

Buna karşın ulusal akademik dergicilik ülkemizde önemsenmemektedir. Gelişme sorunları yaşayan ülkemizde ulusal akademik dergicilik neden önemlidir? Gelişmiş ülkelerde, uluslararası olma iddiasındaki bir çok dergide, araştırma konularının seçiminden yazarların ülkeleri ve yazı kurulunun bileşimine ve hatta üyelerinin uyruklarına kadar birçok konuda tekelleşme ve yanlı tutum sergilenmektedir; bu durum eşitsiz bir akademik yayıncılık ortamı doğurmaktadır (Gutierrez ve Lopez-Nieva, 2001). Uluslararası dergi yayıncılığının "eşitsiz coğrafyası" yeryüzündeki araştırma ve yayın etkinliğini türdeşleştirmektedir (Paasi, 2004). Bu ise "bağlam bağımlı" niteliği öne çıkan toplumbilimlerinde ciddi sorunlara yol açmaktadır. Sözde uluslararasılık adına gelişmiş ülkelerin ulusal bağamlarına bağımlı hale gelmemek, gelişmekte olan ülkemiz açısından ulusal akademik dergiciliğin canalıcı konulardan biri olmalıdır.

Bu yönüyle, MFD uzun süreli bir emeğin ve kararlı bir tutumun ürünüdür. İki dilde yayınlanan derginin temel görevi, ilgi alanlarında ulusal düzeyde üretilen akademik bilginin uluslararası ortama taşınması, bunun yanı sıra, başka dillerde üretilmiş olan bilginin ulusal ortamda özümsemesi, eleştiri koşul ve ortamının yaratılması ve evrensel düzeyde bilgi üretilmesine katkıda bulunulmasıdır. En az bunlar kadar önemsenmesi gereken, ulusal düzeyde bilgi paylaşımının sağlanmasıdır.

Bu sayımızda Derleyenden Mektup'da, ulusal akademik dergicilikte iki önemli soruna dikkat çekmek gereği duyuyoruz. Bunlardan birincisi, akademik yayıncılığın, akademik etkinliğin toplumsal üretiminin en önemli aracı olduğunun göz ardı edilmesidir. Diğeri ise MFD'ye sunulan Türkçe yazılarda, yabancı dillerden devşirilen kavram ve terim kullanma kolaycılığıdır.

* Bu yazının taslak halini, MFD'nin önceki derleyenleri Prof.Dr.Murat Balamir ve Prof.Dr. Ali Cengizkan'ın görüş ve değerlendirmelerine sundum. Kendilerine değerli görüş ve düzeltmeleri için teşekkürü borç bilirim.

Akademik yayıncılık akademik etkinliğin toplumsal üretimidir

Uluslararası dizinlerde taranan bir dergi olmak övünç kaynağı olduğu kadar önemli yük ve sorumluluklar anlamına geliyor. Yoğun yazı akışı, MFD'nin önemli bir çekim merkezi durumuna geldiğini göstermekle birlikte, sunulan yazıların değerlendirilmesinde, doğru hakemlerin belirlenmesinden, hakemlerden düzenli geri dönüşlerin sağlanmasına kadar bir dizi sorunu beraberinde getiriyor. Hakem değerlendirme sürecinde yaşanan sorunlar önemli gecikme ve aksamalara yol açabiliyor. Bu da, MFD'ye yazı sunan ve akademik yükselmede yayını biran önce kullanmak isteyen yazarlarda huzursuzluk ve kaygı yaratabiliyor.

Kanımızca, bunların ardındaki neden, akademik üretimin kolektif bir süreç olduğu konusundaki bilincin zayıflığı ve umursamazlıktır. Bu bilinç zayıflığı ve umursamazlık, Ülkemizde akademik ortamın yönelimindeki yanlışlıklarla beslenmektedir. Bütün bunlar, bilginin akademik topluluk içindeki toplumsal üretiminin sorunlarıdır. Bireysel bir çalışmanın yayına dönüşmesi ve daha geniş bir çevrede paylaşımı sancılı, zahmetli ve sabır ve yoğun emek isteyen bir süreçtir. Yayımlanmak üzere sunulan bir yazının, yayın aşamasına gelinceye kadar geçirdiği serüvenin yazarlarca yeterince kavranmaması önemli bir sorundur. Bir yazı, hakem değerlendirme süreçleriyle, süreçle ilgili yük ve sorumlukları üstlenen dergi görevlilerinin, yazıların hakemlere yönlendirilmesi ve değerlendirmelerin alınması sürecinde Yazı Kurulunun emek ve çabaları yanı sıra yazıların kabulü sonrasında yazıların işlenmesi, düzeltilmesi ve grafik tasarım ve baskı aşamasında sarfedilen emeklerden oluşan anonim bir süreç içinde değerlendirilerek yayın aşamasına geliyor. Sonuç ürünün niteliği, yazarın hanesine kaydedilirse de, unutulmaması gereken şey, bu akademik çalışmanın değerlendirildiği akademik ortamın niteliği ve düzeyidir. Oysa bu etkileşimin, MFD'ye sunulan yazıların geliştirilmesine ne denli katkıda bulunduğu göz ardı edilmektedir.

Türkçe yazılarda, yabancı dilin kavram ve terimlerini kullanma kolaylığından neden kaçınılıyoruz ?

Uluslararası ya da başka ulusların akademik ve bilimsel ortamlarından ulusal ortama bilgi aktarımı ve paylaşımı, gerçekte bir özümseme, eleştiri ve karşı eleştiri sürecidir. O nedenle, uluslararası ortamda, ya da başka dillerde üretilmiş olan kavram ve sözcüklere Türkçe karşılık üretilmesi, yalın bir çeviri sorunu gibi görülmemelidir.

Yeni kavramlar oluşturmak ve sözcükler üretmek, bilimsel etkinliğin zorunlu aşamalarıdır. Kuşkusuz, hiç bir toplum her şeyi kendisinin bulduğu ve keşfettiği savında olamaz. Başka toplum ve kültürlerin kavramsal ürünlerinin eleştirel bir süzgeçten geçirilip özümsemesi ise, ulusal dil aracılığı ile olur. Bu da, ulusal dilin zenginleşmesi ve daha gelişkin kavram yapılarının oluşturulması anlamındadır. Bu nedenle, yabancı kavram ve sözcüklere ulusal dilde karşılıklar üretmek yaşamsal değerdedir.

Denkel (1984) felsefi düşünce ile Türkçe'nin kendi dil kurallarına uygun terimler üretilmesi arasındaki zorunlu bağa dikkat çekmiştir. Ergenç (2001) evrensel kavramları karşılayacak terimlerin kendi dilimizde yaratacağı çağrışımlar yoluyla yeni kavramların oluşmasına yardımcı olacağına işaret etmektedir. "Bilgisayar" ve "bilgişim" alanlarında dilimize sözlük kazandırmış olan Köksal (2001) Türkiye deneyiminde, anadilin sözlerinden üretilmiş terim niteliğindeki sözcük ve kavramların halkın dilinde kolayca kullanılmasının, bilim ve teknikbilimin halktan kopuk, erişilmez yüce bir kavram olarak kavranmasını ortadan kaldırdığını ve bir uygarlık aracına dönüştüğünü kanıtladığını ileri sürmüştür. Eroğul (2001) kullanılan dilin yapısı ile düşünce aktarmacılığı arasında ilişki kurmuştur. Yazar yabancı sözcük kullanımı ile düşünce üretme yeteneği arasında doğrudan bir bağıntı olduğuna işaret etmiştir. Akarsu (2001) bilim insanlarının yabancı kavramlara karşılık üretmeyişlerinin eleştirisini yapmakta, bunu kavramı yeterince anlayamamaya bağlamaktadır. Sav (2001) kendi dilimizde adlandırmanın bilimsel gelişmedeki önemini

vurgulamaktadır. Yazar, yazı dilinde yabancı sözcük kullanımının, sözcüklerin yapısı ile anlam arasındaki ilişkiyi kopararak dilde kuralsızlığı öngördüğünü, dolayısıyla anlamayı güçleştirdiğini, ezberciliği özendirdiğini ileri sürmektedir. Bunun nedeni, mantıksal ilişki kurmaya uygun söz diziminin engellenmesidir (Vardar, 1968).

MFD, Türkçe yazılarda yabancı terimler kullanımı konusuna duyarlık göstermektedir. MFD'de yayınlanmak üzere sunulan Türkçe yazılarda en sık karşılaşılan sorunlardan birisi de, Türkçe karşılıkları bulunmakla birlikte yabancı dilden devşirme sözcüklerin kullanılmasıdır. Bu nedenle, yabancı bilim ve kültür ortamlarında üretilen kavramsal çerçevelerin, bilgi ve birikimin Türkçeleştirilmesi, yalnızca bir çeviri işlemini başarabilme sorunu değildir. Bu açıdan, ülkemizde bilim ve üniversite çevrelerinin sorumluluklarından biri de, yeni kavram ve sözcüklere Türkçe karşılık üretebilmektir. Yabancı dilden devşirme sözcüklerle yetinmek, bilim insanlarının dil konusundaki sorumluluklarını yerine getiremediklerini gösterebilir ancak.

MFD'de yayınlanmak üzere sunulan yazılara yönelik olarak belirli yazım kuralları uygulanmaktadır. Bu kurallar, bilimsel ve akademik düşüncenin kendi dilimizde üretimi ve geliştirilmesinin, bilimsel ve

akademik ortamda yetkin ve bağımsız kalma hedeflerine erişmede öncelikli bir sorumluluk olduğu düşüncesiyle geliştirilmiştir. Kuşkusuz, dile özen gösterilmesi yazıların kısa erimde bilimsel değerini artırmamaktadır. Ancak yalın ve anlaşılabilir bir dil, üretilen bilginin ve kavramların toplum düzeyinde anlaşılmasını kolaylaştırmakta, çalışmanın ulusal ortamda paylaşılmasına katkıda bulunmakta ve toplumsal ilerleme ve kültürel özgürleşme açısından önemli katkılar sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

AKARŞU, B. (1955) *Wilhelm Von Humbolt'da Dil-Kültür Bağlantısı*, İstanbul Matbaası, İstanbul.

AKARŞU, B. (2001) Dil-düşünme-dünya ilişkisi, *Bilim ve Ütopya*, (80) 22-25.

DENKEL, A. (1984) *Bilginin Temelleri*, Metis Yayınları, İstanbul.

ERGENÇ, İ. (2001) Bilim Dili ve Anadili, *Bilim ve Ütopya*, (80) 12-13.

EROĞUL, C. (2001) Öz Türkçe Davası, Türkiye'nin Uygarlaşma Davasıdır, *Bilim ve Ütopya*, (80)7-11.

GIBBS, W. (1995) Lost Science in the Third World, *Scientific American*, August 1995, 76-83.

GUTIERREZ, J. Lopez-Neiva, P. (2001) Are International Journals on Human Geography Really International?, *Progress in Human Geography*, (25)53-69.

KELEŞ, R. (1981) Toplumsal Gelişme ve Bilim Dili, *Atatürk'ün Yolunda Türk Dil Devrimi* içinde, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara; 90-102.

KELEŞ, R. (2001) Dil, Bilim ve Kentbilim, *Bilim ve Ütopya*, (80) 26-28.

KÖKSAL, A. (2001) Türkçe Bilim Sözleri: Bir Deneyim, *Bilim ve Ütopya*, (80)14-21.

KÜLEBİ, O. (1987) Dil, Bilim, Felsefe, *Dilbilim Sempozyumu*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

PAASI, A. (2005) Globalisation, Academic Capitalism and the Uneven Geographies of International Journal Publishing Spaces, *Environment and Planning A*, (37) 769-789.

SAV, A. (2000) Atatürk'ün Kalıtı ve Dilimiz, 27.9.2000 tarihli *Cumhuriyet Gazetesi*.

VARDAR, B. (1968) *Dilbilim Sorunları*, Yeni İnsan Yayınları, Dakikiş Basımevi, İstanbul.

YÜCEL, T. (2000) *Türkçe'nin Kurtuluş Savaşı*, Cumhuriyet Gazetesi Yayınları, İstanbul.